

Fakulta informatiky Masarykovy univerzity

United Nations Digital Library

Esej do předmětu Digitální knihovny

Bernadeta Kurešová
PV070: Digitální knihovny
30. 11. 2018

Úvod

Cílem této práce je blíže seznámit čtenáře s digitální knihovnou *United Nations Digital Library*. Nejprve knihovnu krátce představím, shrnu, co všechno v ní můžete najít, a poskytnu praktický návod na to, jak kýžené informace vyhledat. Následně popíši cíle, jimž by knihovna měla podle svých tvůrců a propagátorů sloužit, a zhodnotím, jestli se je skutečně daří naplňovat. Řeč bude také o tom, jaký je obecný přínos této knihovny společnosti. Vedle hlediska obecného načrtnu také své osobní hodnocení, blíže se budu zabývat uživatelským prostředím knihovny a její schopností poskytnout relevantní a hodnotné informace. V závěru práce mohou mnou použité zdroje nasměrovat čtenáře k dalším informacím o knihovně.

O knihovně

United Nations Digital Library (česky: *Digitální knihovna Organizace spojených národů*) je na webové adrese <https://digitallibrary.un.org/> veřejnosti přístupná od roku 2017, vyhledávat je v ní možné zcela zdarma. Vznikla jako výsledek spolupráce *Dag Hammarskjöld Library* a kanceláře OSN v *Geneva Library*.

Digitalizace dokumentů obsažených v knihovně probíhala ještě před počátkem prací na knihovně samé, v rámci jiných projektů (např. již zmíněných dvou knihoven), které sloužily ke zveřejňování dokumentace OSN a souvisejících publikací již dříve.

Jedním z takových projektů je například hlavní on-line platforma určená k vyhledávání materiálů OSN, která nese název *Official Document System* (dostupná je na adrese: <https://documents.un.org/prod/ods.nsf/home.xsp>), a funguje již od roku 1993. Aktualizována byla roku 2016, její současná podoba se *United Nations Digital Library* v mnohém podobá a lze předpokládat, že je postavena na tomtéž systému jako knihovna, který připravila *Evropská organizace pro jaderný výzkum* (známá pod zkratkou CERN).

Co v knihovně hledat

Obsahem knihovny jsou především **dokumenty OSN vydané od roku 1946 po současnost**; konkrétně zde můžeme nalézt všechny rezoluce, dokumenty *Rady bezpečnosti* a zápisy z *Valných shromáždění* OSN. Kromě toho zde jsou uloženy citace z nedigitalizovaných záznamů (pořízených od roku 1979 po současnost) a další dokumenty ústředních orgánů OSN vydané po roce 1993. Z další zde uložené dokumentace pak můžeme zmínit například dokumenty o činnosti podřízených orgánů (*Evropské hospodářské komise OSN*, *Výboru Spojených národů pro lidská práva*), materiály k dotačním programům a fondům.

Probíhá také digitalizace dokumentů starších, databáze knihovny se stále rozvíjí, na stránkách knihovny se uvádí, že něco nového je přidáno každý den.

V knihovně je rovněž možné najít **údaje o hlasováních** proběhlých na *Valných shromážděních* nebo v *Radě bezpečnosti* od počátku jejich fungování (Rada bezpečnosti zasedala poprvé v lednu 1946, stejně tak Valné shromáždění), dále sem jsou průběžně doplňovány **nahrávky ze setkání ústředních orgánů OSN** (kromě Rady bezpečnosti a Valného shromáždění ještě např. z *Ekonomické a sociální rady – ECOSOC*).

K zpřístupněným dokumentům také patří různé **mapy, další publikace** (například různé odborné studie, oficiální korespondence apod.) a **citace materiálů**, na kterých se OSN podílela.

Celkem knihovna disponuje dokumenty ve více než šesti jazycích.

Knihovní systém a vyhledávání

Knihovní systém je založen na *open-source* technologii vyvinuté v CERNu. Pro uživatele systém nabízí trojí způsob vyhledávání: jednoduché, pokročilé a autoritativní.

V módu **jednoduchého vyhledávání** uživatel zadá do jediného vyhledávacího pole zvolená klíčová slova.

Pro přesnější hledání lze využít techniku takzvaného *truncation*, což bychom do češtiny nejlépe přeložili asi jako „osekávání“. Prakticky technika *truncation* funguje tak, že uživatel variabilní část (vyhledávaného) klíčového slova nahradí symbolem hvězdičky, za kterou vyhledávač může dosadit jakýkoli znak či znaky. Chceme-li tedy, aby vyhledávač našel výskyty nejenom slova *woman*, ale i tohoto slova v plurálovém tvaru – *women*, zapíšeme klíčové slovo do vyhledávače jako *wom*n*. V jazycích, které využívají flexi slov ještě hojněji než angličtina (němčina, francouzština), se užití této techniky velmi vyplatí.

Při jednoduchém hledání lze také používat booleovské operátory AND, OR a NOT.

Následující příklady jsou převzaty přímo ze stránek o knihovně (viz položka č. 1 v seznamu citovaných zdrojů). Přejítím na odkaz si můžeme ke konkrétní kombinaci klíčových slov zobrazit vyhledané publikace.

Na základě kombinace klíčových slov [nuclear AND \(disarmament OR proliferation\)](#) systém vyhledá všechny výskyty slova *nuclear*, v nichž se vyskytuje také slovo *disarmament* nebo slovo *proliferation* nebo obě tato slova.

Na základě kombinace klíčových slov [nuclear AND disarmament NOT proliferation](#) systém vyhledá všechny výskyty slova *nuclear*, v nichž se vyskytuje slovo *disarmament* a současně se v nich nevyskytuje slovo *proliferation*.

Booleovské operátory lze samozřejmě použít i v kombinaci s technikou *truncation*.

Můžeme také zvolit, zda chceme klíčová slova vyhledat v rámci celých dokumentů, anebo pouze v jejich popisu (název, autor, předmět dokumentu, ...).

Pokročilé vyhledávání již využívá více vyhledávacích polí, u kterých lze přímo navolit, ve které části dokumentu se má dané klíčové slovo objevit. Pokročilé vyhledávání také umožňuje použití *regulárních výrazů*, na stránkách knihovny jsem však nenašla žádnou dokumentaci o tom, jaké regulární výrazy jsou v databázi užity. Možná je tato dokumentace přístupná pouze registrovaným uživatelům. V rámci pokročilého vyhledávání lze také zvolit období, ve kterém byl hledaný dokument do databáze přidán či naposledy modifikován.

Autoritativní vyhledávání funguje na stejném principu jako jednoduché vyhledávání, uživateli však navíc umožňuje vyhledávat pouze v rámci zvolených sbírek. Sbírek v knihovně najdeme celkem sedm, jedna z nich je ještě rozdělena na dvě podsbírkky. Příklady sbírek: *Agenda Items, Corporate, Meetings, ...*

Další doplňky jsou přístupné pouze registrovaným uživatelům. Mezi ně patří například ukládání historie vyhledávání, třídění jednotlivých položek apod.

Cíle projektu a jejich splnění

Co je cílem knihovnických služeb OSN bylo popsáno již na Valném shromáždění, které se konalo v roce 1946. Podle výňatku z dokumentace tohoto zasedání je cílem knihovnických služeb vytvořit životaschopný nástroj pro různé delegace, pro sekretariát a další skupiny organizace tak, aby díky němu mohly největší možnou rychlostí, pohodlně a ekonomicky nacházet informace, které potřebují při vykonávání svých povinností. To, jaké materiály budou v rámci knihovnických služeb poskytovány a jaké služby budou podporovány pak záleží na potřebách zmíněných skupin.¹

Mezi další ambice projektu podle článku, který vyšel na stránkách *Dag Hammarskjöld Library*² (jako oznámení o spuštění nové knihovny), patří: dlouhodobé uchování kolektivní paměti organizace, zprostředkování přístupu k aktuálním mezinárodním standardům, shromáždění dokumentace z různých orgánů a agend organizace na jednom místě a její uchování pro příští generace.

O tom, že se podařilo vytvořit nástroj, pomocí kterého je možné velmi rychle vyhledávat informace vztahené k OSN, podle mě není pochyb. Vyhledávání je velice rychlé, systém je uživatelsky příjemný a využívá i nástroje, které umožňují vyhledávat texty velmi ekonomicky. Za předpokladu, že by někde byl k nalezení seznam použitelných regulárních výrazů, by systému nebylo z tohoto hlediska co vytknout.

Otázkou však je, zda digitalizace skutečně může zprostředkovat dlouhodobé uchování informací pro příští generace. Vzhledem k tomu, že budoucnost digitálních technologií (a faktory, které ji mohou ovlivnit) nemůžeme v současné době předpovědět, nelze na tuto otázku spolehlivě odpovědět. Je jisté, že na světě existují (přinejmenším z hlediska mechanického poškození) odolnější materiály než ty používané pro zápis digitální informace.

Hodnocení projektu

Z hlediska obecného přínosu společnosti hodnotím projekt *United Nations Digital Library* velmi pozitivně. Už jenom snaha o absolutní transparentnost dokumentů organizace OSN podle mě o organizaci jako takové vypovídá jako o zodpovědném a neelitářském uskupení založeném na demokratických principech a přístupném kritice všech učiněných kroků a opatření.

Digitalizace dokumentů a jejich zpřístupnění na internetu činí jejich vyhledávání velice jednoduchým a časově ekonomickým, zobrazit si je může úplně kdokoli: studenti, právníci, státníci a samozřejmě samotní pracovníci sekretariátu organizace. Pokud jde o pracovníky sekretariátu, řekla bych, že to, že potřebné dokumenty naleznou na jednom místě, přístupné jednoduchým vyhledáním pomocí klíčových slov, jim velmi ušetří práci. To na mě působí dojmem zodpovědného nakládání s časem pracovníků organizace.

Líbí se mi, že i já se mohu jako civilní občan dozvědět o všech usneseních mezinárodní mírové a kooperativní organizace, kterou OSN je, což předchází tvorbě dezinformací (tedy falešných či poplašných zpráv) ohledně toho, co organizace schválila.

¹ Texty, ze kterých vycházím, jsou uvedeny na konci práce v seznamu citovaných zdrojů pod číslem 2.

² Pod číslem 3 tamtéž.

Pokud jde o konkrétní realizaci projektu, vyhledávání v knihovně mi přijde dobře pochopitelné a efektivní. Jak už jsem zmiňovala, jako jediný nedostatek vnímám, že jsem nikde nenašla seznam používaných regulárních výrazů.

Oceňuji rychlost, s níž systém vrací výsledky i komplikovanějších hledání, která procházejí celé dokumenty. Jako studentka, která často pracuje s jazykovými korpusy jsem zvyklá, že vyhledávání pomocí dotazů tvořených klíčovými slovy v rozsáhlých databázích může trvat i poměrně dlouho, zde však byla odpověď systému vždy okamžitá.

Jako ne zcela postačující vnímám propagaci projektu, před zpracováním této práce jsem o knihovně (ani o předchozích databázích, na nichž je postavena) nikdy neslyšela a jelikož už jsem v minulosti rezoluce OSN hledala, vím, že jsem se potýkala se zbytečnými problémy, které bych si mohla ušetřit, kdyby projekt byl více znám. Na druhou stranu je moje zkušenost možná ojedinělá, je totiž patrné, že knihovna se o propagaci alespoň nějak snaží, má například profily na sociálních sítích Facebook a Twitter.

Jako jednu z bariér, která by mohla stát v cestě hromadnému využívání databáze některými státníky a civilním obyvatelstvem, vidím také v tom, že uživatelské rozhraní je pouze v angličtině.

Zdroje

Při zpracování eseje jsem čerpala z následujících zdrojů. Doporučuji je také k dalšímu vzdělávání v dané problematice.

1) United Nations Digital Library. In: *Dag Hammarskjöld Library* [online]. New York: United Nations, 2017 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://research.un.org/en/digitallibrary>

2) Our Mandate & History. In: *Dag Hammarskjöld Library* [online]. New York: United Nations, 2017 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://library.un.org/content/our-mandate-history>

(Původní texty v angličtině, které volně překládám a parafrázuji:

Recognized that the central role of the Library as a vital tool for delegations and for the Secretariat in the execution of their tasks would, if properly implemented, ensure the creation of a highly specialized international library of unique character (A/4231).

The Library's primary function is to enable the delegations, Secretariat and other official groups of the Organization to obtain, with the greatest possible speed, convenience and economy, the library materials and information needed in the execution of their duties. The materials to be assembled and the services to be maintained will be determined by the needs of these groups (A/C.5/298).

3) The United Nations Digital Library is here!. In: *Dag Hammarskjöld Library* [online]. New York: United Nations [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://library.un.org/content/united-nations-digital-library-here>

4) *United Nations Digital Library* [online]. New York: United Nations, 2017 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/>

5) *Official Document System* [online]. New York: United Nations, 2016 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: <https://documents.un.org/prod/ods.nsf/home.xsp>

6) United Nations Office at Geneva. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 27. 11. 2018 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Office_at_Geneva

7) Valné shromáždění OSN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 5. 11. 2018 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Valn%C3%A9_shrom%C3%A1%C5%BEd%C4%9Bn%C3%AD_OS_N

8) United Nations Security Council. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 1. 11. 2018 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Security_Council

9) Evropská organizace pro jaderný výzkum. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 1. 11. 2018 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_organizace_pro_jadern%C3%BD_v%C3%BDzkum

10) Ekonomická a sociální rada OSN. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2018, 17. 7. 2018 [cit. 2018-12-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_a_soci%C3%A1ln%C3%AD_rada_OSN